

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН
ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ**

**Избоскан тумани
2023 йил 10 апрель**

Избоскан туманлараро иқтисодий суди, судьяси Р.Асқаровнинг раислигида, судья ёрдамчиси Ф.Умаровнинг котиблигида, Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги манфаатида, жавобгар – Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхона ҳисобидан 260 287 873 сўм етказиб берилган пахта хом ашё маҳсулоти ҳақини, 39 043 180 сўм жарима, 61 427 938 сўм пеня ва 30 000 сўм почта харажати ундириш тўғрисидаги даъво аризаси юзасидан қўзғатилган иқтисодий ишни ва Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Андижон вилоят ҳудудий бошқармаси палата аъзоси Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонаси манфаатида Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги билан 29.08.2022 йилда тузилган 178-сонли шартномани бекор қилиш тўғрисидаги қарши даъво аризасини, Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили Ф.Насриддинов (ишончнома асосида), фермер хўжалиги раҳбари Ф.Насриддинов, Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонаси вакили З.Хошимов (ишончнома асосида), Ўзбекистон пахта-тўқимачилик кластерлари уюшмаси вакиллари У.Бердиев ва А.Уринбаевлар (ишончнома асосида), мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида жалб қилинган қишлоқ хўжалиги бўлими вакили М.Мехмонова (ишончнома асосида) иштирокида, Избоскан туманлараро иқтисодий суди биносида очиқ суд мажлисида Тошкент туманлараро иқтисодий судининг кўмагида видеоконференцалоқа режимидан фойдаланган ҳолда кўриб чиқиб, қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И:

Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши (бундан буён матнда Кенгаш деб юритилади) Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги (бундан буён матнда Даъвогар деб юритилади) манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар – Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхона (бундан буён матнда Жавобгар деб юритилади) ҳисобидан 260 287 873 сўм етказиб берилган пахта хом ашё маҳсулоти ҳақини, 39 043 180 сўм жарима, 61 427 938 сўм пеня ва 30 000 сўм почта харажати ундиришни сўраган.

Ўз навбатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Андижон вилоят ҳудудий бошқармаси палата аъзоси Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонаси манфаатида суд мажлиси жараёнида қарши даъво аризаси билан мурожаат қилиб, Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги билан 29.08.2022 йилда тузилган 178-сонли шартномани бекор қилишни сўраган.

Суд мазкур қарши даъво аризани иш юритувига қабул қилган.

Ишга мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида Андижон вилоят давлат солиқ бошқармаси ва Балиқчи туман қишлоқ хўжалиги бўлими жалб қилинган.

Кенгаш вакили суд мажлисида иштирок этиб, фермер хўжалиги раҳбари кенгашга бир неча бор оғзаки равишда мурожаат қилганлигини, мурожаат бўйича судга даъво аризаси билан мурожаат қилинганлигини, низо бўйича тарафлар ўртасида шартнома тузилганлигини, лекин жавобгар томонидан қабул қилиб олган пахта хом ашёни ҳақини фермер хўжалигига тўлиқ тўламасдан келаётганлигини билдириб, барча фермер хўжаликлари томонидан тузилган счёт-фактуралар ва кластер томонидан тузилган ПКлар Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан 2022 йил сентябрь ойида чиқарилган тавсиявий нарх бўйича расмийлаштирилганлигини, шу асосида хисоб китоб қилишга келишилганлигини, 2022 йилнинг 1 декабрь кунига қадарли бошқа тавсиявий нарх чиқарилмаганлигини билдириб, даъвони тўлиқ қаноатлантириб беришни, жавобгарнинг қарши даъво аризаси асоссиз эканлиги сабабли қарши даъво аризани қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Фермер хўжалиги раҳбари суд мажлисида иштирок этиб, жавобгарга қолдиқ қарздорликни тўлаб бериш бўйича бир неча бор мурожаат қилганлигини, лекин жавобгар топширилган пахта хом ашёни қолган ҳақини тўламасдан келаётганлигини, шарнома тузилаётган пайтда жавобгарнинг вакили тавсиявий нарх бўйича тўлаб беришни оғзаки равишда билдирганлигини, бироқ ҳозирда адвокати жамият тўлаб бермаслигини билдирганлигини, дала майдонига Анд-36 навли пахта чигит уруғини ўз маблағига сотиб олган ҳолда экканлигини, хужжатлари мавжуд эмаслигини, жавобгардан чигит уруғини олмаганлигини, хосилни етиштириб, пахта хом ашёсини жавобгарга топширганлигини, қабул қилиб олганлигини, мажбуриятни тўлиқ бажариб қўйганлигини, шартномани бекор қилиш бўйича тавсиявий нарх эълон қилинганидан сўнг судга бериш ҳуқуқи мавжуд бўлганлигини, лекин нархлар бўйича ПКлар расмийлаштирилиб, тавсиявий нарх эълон қилинганидан сўнг ҳам 2022 йилнинг 31 декабрь кунига қадари шартномани бекор қилиш бўйича талабнома юбормаганлиги ва ўша пайтда судга бермаганлигини, кейинчалик жаҳон бозорда толани нархи кескин тушиб кетиши натижасида зарар кўраётганлигини билдирганлигини, бу билан шартномани бекор қилишга асос бўлмаслигини, айнан берган пахта хом ашёни қайтариб бера олмаслигини билдириб, даъво тўлиқ қаноатлантириб беришни, қарши даъво аризани қаноатлантиришни рад этишни сўради.

Жавобгар вакили суд мажлисида иштирок этиб, даъвогар билан 2022 йил 29 август кuni пахта хом ашёсини қабул қилиб олиш шартномаси тузганлигини, шартномада 1 тонна пахта хом ашё нархи 8 000 000 сўм деб келишилганлигини, жавобгар томонидан шартнома шартлари бўйича пахта хом ашёнинг Андн-35 ва Анд-36 навларини топширганлигини ва ушбу навлар бўйича қабул қилиб олганлигини, топширган навларини текшириш кераклигини, пахта

мавсуми якунланганидан сўнг қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан чиқарилган тавсиявий нархлар бўйича даъвогар счё-фактураларни расмийлаштириб юборганлигини, фермер хўжалиги томонидан юборилган счё-фактураларни қайтариш функцияси мавжуд эмаслиги сабабли қабул қилган ҳолда фермер хўжалигига счё-фактурадаги нархга шартномадаги сумма бўйича ҳисоб китоб қилган ҳолда қайта юбориш тўғрисида алоқа хати юборганлигини, лекин жавоб берилмаганлигини, тарафлар ўртасида тузилган шартномага ўзгартириш ва қўшимчалар киритилмаганлигини, шартномадаги нарх бўйича қарздорлиги мавжуд эмаслигини, агар тавсиявий нарх бўйича тўлов амалга ошириладиган бўлса анча миқдорда зарар кўриши мумкинлигини билдириб, кенгашнинг даъво аризасини қаноатлантиришни рад этишни ва қарши даъво аризани қаноатлантириб беришни сўради.

Ўзбекистон пахта-тўқимачилик кластерлари уюшмаси жавобгар вакиллари сифатида суд мажлисида иштирок этишиб, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 16.11.2021 йилдаги 14-сонли Фармони бўйича кластерлар билан фермер хўжаликлари ўртасида тузилган барча шартномалар солиқ органининг электрон шартномалар Миллий географик ахборот тизимида давлат рўйхатидан ўтган фермер хўжаликлари билан тузилиши ҳамда ушбу шартномаларни солиқ органларининг электрон шартномалар ахборот порталида мажбурий рўйхатдан ўтиши кераклиги белгиланганлиги, кластер билан фермер хўжалиги ўртасида тузилган шартнома солиқ органи томонидан рўйхатдан ўтказилмаганлиги, Фуқаролик кодексининг 366-моддаси, 382, 383, 356-моддаларини қўллаб, даъвогарнинг даъво талабини қаноатлантиришни рад этишни, даъво аризада кўрсатилган маблағлар бўйича ундириладиган бўлса жиддий зарар кўриши мумкинлигини инобатга олиб, қарши даъво аризани қаноталантириб беришни сўради ва ёзма фиркнома тақдим этди.

Шунингдек, Ўзбекистон пахта-тўқимачилик кластерлари уюшмаси суд мажлисида илтимоснома тақдим этиб, тарафлар ўртасида тузилган шартномага киритилган ёзувлар бўйича хатшунослик экспертизасини ўтказишни сўради.

Ишга мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида жалб қилинган Андижон вилоят давлат солиқ бошқармаси маълумотнома тақдим этиб, электрон шартномалар ахборот порталида низодаги шартнома рўйхатга олинганлиги тўғрисида маълумот мавжуд эмаслигини, лекин ушбу шартнома бўйича счё-фактуралар расмийлаштирилганлигини маълум қилган.

Балиқчи туман қишлоқ хўжалиги бўлими вакили суд мажлисида иштирок этиб, тарафлар ўртасида тузилган шартнома Балиқчи туман қишлоқ бўлимидан рўйхатдан ўтмаганлигини билдирди ва маълумотнома тақдим этди.

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Андижон вилоят ҳудудий бошқармаси суд мажлисини палата вакилининг иштирокисиз кўришни сўраган, шу сабабли суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддаси 3-қисмига асосан, ишни палата ва давлат солиқ бошқармаси вакиллариининг иштирокисиз кўришни лозим топди.

Суд ишда иштирок этган тарафлар вакилларининг тушунтиришларини тинглаб, ишдаги мавжуд хужжатларга ҳуқуқий баҳо бериб, қуйидаги асосларга кўра дастлабки даъво аризани ва қарши даъво аризани қаноатлантиришни рад этишни ҳамда битимни ҳақиқий эмаслик оқибатини қўллашни лозим топди.

Иш хужжатлари ва суд аниқлаган ҳолатларга кўра, даъвогар билан жавобгар ўртасида 29.08.2022 йилда 178-сонли пахта хом ашёси ва уруғлик пахта харид қилиш бўйича шартномаси тузилган. Даъвогар томонидан шартнома бўйича 42 гектар ер майдонда Анд-36 навли, 120 тонна пахта хом ашёсини жавобгарга етказиб бериш, жавобгар эса етказиб берилган пахта хом ашё маҳсулотларининг қийматини келишилган муддатларда қабул қилиб олиш ва муаяйн нарх бўйича ҳақини тўлаш мажбуриятини олган.

Даъвогар томонидан Анд-36 навли 1-сорт 1-синфи бўйича 108 261 кг 10 025 сўмдан 1 083 450 672 сўм, 1-сорт 2-синф бўйича 20 113 кг 9 768 сўмдан 196 463 784 сўмлик, 2-сорт 1-синф бўйича 5 783 кг 9 164 сўмдан 52 995 412 сўмлик ва 19 460 212 сўм 15 фоизли устама жами /1 352 370 080 сўмлик пахта хом ашё маҳсулотларини жавобгарга топширган. Жавобгар томонидан пахта хом ашёсини етиштириш ва йиғиб олиш жараёнида жами 1 092 082 207 сўм маблағларни даъвогарнинг ҳисоб рақамига ўтказиб берган, қолган маблағларни эса шартномадаги нарх бўйича қарздорлиги қолмаганлиги важи билан ўтказиб бермаган.

Даъвогар томонидан бир неча бор жавобгарга топширилган пахта хом ашёсининг қолдиқ қийматини ўтказиб беришни сўраб мурожаат қилган, лекин жавобгар томонидан қарздорлиги мавжуд эмаслиги важи билан ўтказиб бермаган, шундан сўнг даъвогар Кенгашга мурожаат қилган.

Кенгаш томонидан ўз навбатида фермер хўжалигининг манфаатида, 16.02.2023 йилда қолдиқ қарздорликларни тўлаб бериш бўйича талабномани жавобгарга тақдим этган. Жавобгар томонидан талабномага жавоб берилмаганидан сўнг асосий қарздорлик билан бирга шартноманинг 5.4-бандига асосан жарима ва пеня ҳисоблаган ҳолда фермер хўжалигининг манфаатини кўзлаб, Кенгаш судга даъво аризаси билан мурожаат қилган.

Суд мажлисида жавобгар томонидан шартномада кўрсатилган нарх бўйича тўловларни амалга оширганлиги, тавсиявий нарх бўйича тарафлар томонидан қўшимча келишув бўлмаганлиги, шартномага тарафлар томонидан ўзгартириш киритилмаганлиги, Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг 2022 йил 7 сентябрь ойида тавсиявий нарх бўйича хизматда фойдаланиш учун чиқарилган хатида айнан 2022 йил хосили учун деб кўрсатилмаганлиги, агар тавсиявий нарх бўйича ҳисоб китоб қилинадиган бўлса жиддий зарар кўриши мумкинлиги, шу сабабли даъвони рад қилиш ҳамда қарши даъво аризани қаноатлантириш тўғрисида билдирилган вазларига қўшилмайди.

Сабаби, шартнома тузилганидан кейин топширилаётган пахта хом-ашёси баҳоси ўзгартирилишини тарафлар шартномада белгилаб йган ва шунинг учун шартномага тегишли ўзгартириш киритиш ҳида қўшимча келишув тузиш талаб қилинмаган, шартномада товларни амалга ошириш муддат қатъий белгиланган бўлиб,

31.12.2022 йил кунига қадарли деб ёзилган, ушбу банди бўйича тарафлар ўртасида ўзгартириш киритиш юзасидан қўшимча келишув тузиши мумкин эди, лекин келишув тузилмаган ва жавобгар томонидан тўлов муддатини узайтириш бўйича даъвогарга муурожаат қилмаган, Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг 2022 йил 7 сентябрь ойида тавсиявий нарх бўйича хизматда фойдаланиш учун чиқарилган хатида айнан 2022 йил хосили учун деб кўрсатилмаган бўлсада, бундан бошқа 2022 йилнинг 1 декабрь кунига қадарли нарх белгиланмаган, шу сабабли ушбу хатда кўрсатилган тавсиявий нарх 2022 йил хосили учун чиқарилган ҳисобланади.

Аммо, суд мажлисида маълум бўлдики, тарафлар ўртасида тузилган шартнома Избоскан туман қишлоқ хўжалиги бўлими ва туман давлат солиқ инспекциясидан рўйхатдан ўтказилмаганлиги аниқланди.

Зеро, тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 9.4-бандида, мазкур шартнома ва унга киритилган ўзгартиришлар хўжалик жойлашган яъни даъвогар жойлашган жойдаги туман қишлоқ хўжалиги бўлимида рўйхатдан ўтказилганидан сўнг кучга киради деб кўрсатилган ва тарафлар келишилган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Пахта-тўқимачилик кластерлари фаолиятини тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 16.11.2021 йилдаги ПФ-14-сонли Фармонининг 5-бандида эса, Давлат солиқ қўмитаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоят ҳокимликлари билан биргаликда жорий йил якунига қадар пахта-тўқимачилик кластерлари томонидан пахта хом ашёсини етиштириш ва сотиш бўйича шартномалар қатъий равишда ер участкаларига бўлган ҳуқуқлари Миллий географик ахборот тизимида давлат рўйхатидан ўтган фермер хўжаликлари билан тузилиши ҳамда ушбу шартномаларни солиқ органларининг электрон шартномалар ахборот порталида мажбурий рўйхатдан ўтказиш тартибини жорий этсин деб белгиланган.

Гарчанд, тарафлар ўртасида тузилган шартномани рўйхатдан ўтказиш бевосита жавобгарнинг мажбурияти бўлсада, бироқ жавобгар томонидан мазкур шартномани қишлоқ хўжалиги бўлимида ёки туман давлат солиқ инспекциясининг ахборот порталидан рўйхатдан ўтказмаган, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Пахта-тўқимачилик кластерлари фаолиятини тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 16.11.2021 йилдаги ПФ-14-сонли Фармонининг ижроси тўлиқ таъминланмаган.

Бундай ҳолатда суд, тарафлар ўртасида тузилган шартномани ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим деб ҳисоблайди ва даъво аризани қаноатлантиришни рад этади ҳамда суд ўз ташаббуси билан битимни ҳақиқий эмаслик оқибатини қўллашни лозим топади.

Зеро, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 113-моддасида, б

итим ушбу Кодексда белгилаб қўйилган асосларга кўра, суд ҳақиқий эмас деб топганлиги сабабли (низоли битим) ёки бундай деб топилишидан қатъи назар, ҳақиқий эмас деб ҳисобланади (ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим). Ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим ҳақиқий эмаслигининг оқибатларини қўлланиш тўғрисидаги

талабни ҳар қандай манфаатдор шахс қўйиши мумкин. Суд бундай оқибатларни ўз ташаббуси билан қўллашга ҳақли.

ФКнинг 114-моддаси бўйича ҳақиқий бўлмаган битим унинг ҳақиқий эмаслиги билан боғлиқ бўлган оқибатлардан ташқари бошқа юридик оқибатларга олиб келмайди ва у тузилган пайтидан бошлаб ҳақиқий эмасдир. Битим ҳақиқий бўлмаганида тарафларнинг ҳар бири бошқасига битим бўйича олган ҳамма нарсани қайтариб бериши, олинган нарсани аслича (шу жумладан олинган нарса мол-мулкдан фойдаланиш, бажарилган иш ёки кўрсатилган хизмат билан фойдаланганда) қайтариб бериш мумкин бўлмаганида эса, агар битим ҳақиқий эмаслигининг бошқа оқибатлари қонунда назарда тутилган бўлмаса, унинг қийматини пул билан тўлаши шарт деб кўрсатилган.

Зотан, Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик судининг “Иқтисодий судлар томонидан битимларни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги фуқаролик қонун ҳужжатлари нормаларини қўллашнинг айрим масалалари тўғрисида”ги 2014 йил 28 ноябрдаги 269-сон Пленумининг Қарорининг 7-бандига мувофиқ, низоли бўлган битимни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги талаб фақат ФКда кўрсатилган шахслар томонидан тақдим этилиши мумкин. Шу боис, суд муҳокамаси давомида даъвогарда низоли бўлган битимни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисида даъво тақдим этиш ҳуқуқи мавжуд эмаслиги аниқланса, даъвони қаноатлантириш рад этилади. Ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битимни ҳақиқий эмаслиги оқибатларини қўллаш тўғрисидаги талабни бундай битим ҳуқуқ ва манфаатларига таъсир қилувчи ҳар қандай манфаатдор шахс тақдим этиши мумкин. Шу билан бирга, суд ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим ҳақиқий эмаслигининг оқибатларини ўз ташаббуси билан ҳам қўллашга ҳақли.

Таъкидлаш жоизки, электрон ключ орқали пахта хом ашёларини қабул қилиш бўйича тузилган ҳужжатлар тарафларнинг электрон ключлари орқали имзоланмаган бўлсада, бироқ мазкур ҳужжатлар жавобгар томонидан расмийлаштирилган, счёт-фактуралар Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги томонидан хизматда фойдаланиш учун юборилган тавсиявий нарх бўйича қабул қилиб олинган ва тасдиқлаб берилган.

Тарафлар ўртасидаги шартномани суд ўз ташаббуси билан ҳақиқий эмаслик оқибатини қўлланилганлиги сабабли қабул қилиб олинган пахта хом ашё маҳсулотларини Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги томонидан хизматда фойдаланиш учун чиқарилган тавсиявий нарх бўйича расмийлаштирилган счёт-фактурадаги суммадан келиб чиқиб ундиришни лозим топди.

Зеро, Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги томонидан хизматда фойдаланиш учун юборилган қайд этилган тавсиявий нархда 37-36 нави бўйича 1-сорт 1-синф бўйича 1 тонна пахта хом ашёсининг нархи 10 025 000 сўм, 37-36-нав 1-сорт 2-синф бўйича 1 тонна пахта хом ашёсининг нархи 9 768 000 сўм, 35-нав 1-сорт 1-синф бўйича 1 тонна пахта хом ашёсининг нархи 9 890 000 сўм, 35-нав 1-сорт 2-синф бўйича 1 тонна пахта хом ашёсининг нархи 9 636 000 сўм деб белгиланган.

Қолаверса, ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган шартноманинг 4-бандида ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Пахтачилик соҳасида бозор тамойилларини кенг жорий этиш чоратадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4633-сон Қарорининг 3-бандида, Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги Иқтисодиёт ва саноат вазирлиги, Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши, «Ўзтўқимачиликсаноат» уюшмаси билан биргаликда жаҳон бозори нархлари таҳлилидан келиб чиқиб, ҳар йили 1 декабрга қадар келгуси йил ҳосили учун кутилаётган минимал нархлар эълон қилинишини ҳамда бозорлардаги нархлар ўзгаришидан келиб чиқиб, ҳар чоракда ушбу нархга тузатишлар киритилишини таъминласин деб белгиланган.

Мазкур қарор талабидан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги томонидан 07.09.2022 йилда 03/28-04/6337-сонли хат билан тавсиявий нарх белгиланган ҳолда ушбу минимал нархдан келиб чиққан ҳолда пахта хом ашёсини етиштирувчи ва уни қабул қилувчи субъектлар шартномавий муносабатлар доирасида пахта хом ашёсининг нархларини ўзаро манфаатли келишув асосида мустақил равишда белгилаши бўйича тушунтириш берилган. Шундан сўнг, 2022 йилнинг 1 декабрь санасигача пахта хом ашёни қабул қилиш юзасидан нарх бўйича тавсиялар чиқарилмаган ва эълон қилинмаган.

Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши ва туман қишлоқ хўжалиги бўлими судда, нарх бўйича қўшимча тавсиявий нарх ўзгарганлиги бўйича хизматда фойдаланиш учун бошқа кўрсатма келмаганлигини маълум қилган.

Зеро, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодекси (бундан буён матнда “ФК” деб юритилади) 236-моддасига асосан, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

ФКнинг 333-моддасига кўра, қарздор айби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради.

ФКнинг 465-моддасига биноан,

контракция шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш, унинг ҳақини шартлашилган муддатда муайян баҳода тўлаш мажбуриятини олади.

Суд, Ўзбекистон пахта-тўқимачилик кластерлари уюшмаси томонидан хатшунослик экспертизасини ўтказиш тўғрисидаги илтимосномасини муҳокама қилган ҳолда даъвогарнинг даъво талабини қаноатлантириш рад этилганлиги ва битимни ҳақиқий эмаслик оқибати қўлланилганлиги сабабли мазкур илтимосномасини қаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

Суд, жавобгарнинг қарши даъво аризасини муҳокама қилган ҳолда жавобгарнинг қарши даъво аризасини қуйидаги асосларга кўра, қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

Чунки, тарафлар ўртасида тузилган шартнома бўйича фермер хўжалиги томонидан мажбуриятни тўлиқ бажарилиб, пахта хом ашёни жавобгарга топширган ва жамият томонидан қабул қилиб олган, шартномада тўловларни амалга ошириш муддат қатъий белгиланган бўлиб, 31.12.2022 йил кунига қадарли деб ёзилган, ушбу муддат якунига қадарли тарафлар ўртасида келишув тузилмаган, жавобгар томонидан тўлов муддатини узайтириш ва тавсиявий нарх бўйича қабул қиладиган бўлса жиддий зарар кўриши мумкинлиги тўғрисида юқоридаги қайд этилган давр оралиғида даъвогарга муддатини узайтириш ёки шартномани бекор қилиш бўйича мурожаат қилинмаган, шунингдек, суд томонидан ушбу шартномани ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим деб ҳисоблади ва шартномани ҳақиқий эмаслик оқибатини қўллаган ҳолда ҳал қилув қарорида топширилган пахта хом ашёнинг қийматини ундириш кўрсатилди.

Шу сабабли жавобгарнинг қарши даъво аризасини асоссиз равишда киритилган деб ҳисоблайди ва қарши даъво аризани қаноатлантиришни рад этишни лозим топди.

Суд, ишни кўриб чиқиш билан боғлиқ суд харажатларини ундириш масаласини муҳокама қилган ҳолда давлат божини тарафлар ўртасида мутаносиб равишда тақсимлашни лозим топди.

Чунки, ИПКнинг 118-моддасини биринчи қисмига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Аммо, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 10.10.2017 йилдаги ПҚ-3318-сонли Қарорининг 3-қисми 5-бандида, фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари манфаатларини кўзлаб судга давлат божи тўламасдан даъво аризалари, давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари хатти-ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлар тақдим этиш. Бунда даъво аризасини қаноатлантириш рад этилганда манфаати кўзлаб даъво аризаси киритилган фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгаларидан давлат божи ундирилмайди деб қайд этилган.

Ўзбекистон Республикаси “Давлат божи тўғрисида”ги Қонунида кўрсатилган талаблар бўйича мулкый тусдаги даъво аризаларидан - даъво баҳосининг 2 фоизи миқдорида, лекин базавий ҳисоблаш миқдорида кам бўлмаган миқдорда давлат божи ундирилади деб кўрсатилган.

Қайд этилганларга қонун нормаларни инобатга олган ҳолда суд, Республика бюджети ва судлар фаолиятини ривожлантириш жамғармасига дастлабки даъво ариза бўйича Ўзбекистон Республикаси Президентининг 10.10.2017 йилдаги “Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари фаолиятини янада ривожлантириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-18 сонли қарорига асосан, даъвогар фермер хўжалиги ҳисобидан

давлат божи ундирмасликни, қарзи даъво ариза бўйича жавобгардан 3 000 000 сўм давлат божи лозим топди.

Суд мажлиси видеоконференцалоқа режимидан фойдаланган ҳолда ўтказилганлиги ва дастлабки даъво ариза ва қарши даъво ариза қаноатлантириш рад этилганлиги сабабли тарафлардан 37 500 сўмдан видеоконференцалоқа харажати ундиришни лозим топди.

Чунки, ИПКнинг 116-моддаси 3-бандига кўра, суд мажлисини видеоконференцалоқа режимда ўтказиш билан боғлиқ суд харажатларининг суммаси суд томонидан белгиланади ва ишда иштирок этувчи шахслардан ишни кўриб чиқиш натижалари бўйича ушбу Кодекснинг 118-моддасига мувофиқ ундирилади.

Бинобарин суд, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик Кодексининг 113, 114, 236, 326, 333-моддаларини, Иқтисодий Процессуал Кодексининг 116, 118, 170, 176-180, 186, 188-моддаларини, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 10.10.2017 йилдаги ПҚ-3318-сонли Қарорини ва Ўзбекистон Республикаси Олий Хўжалик суди Пленумининг 163-сонли Қарорини қўллаб,

ҚАРОР ҚИЛДИ:

Ўзбекистон пахта-тўқимачилик кластерлари уюшмасининг хатшунослик экспертизасини ўтказиш тўғрисидаги илтимосномаси ва Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши томонидан тақдим этилган даъво аризаси қаноатлантириш рад этилсин.

Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши томонидан тақдим этилган даъво ариза бўйича Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги ҳисобидан давлат божи ундирилмасин.

Тўланган 30 000 сўм почта харажати Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши зиммасида қолдирилсин.

Пахта хом ашёсини етказиб бериш шартномаси бўйича ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битимнинг ҳақиқий эмаслик оқибати қўлланилсин.

Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхона ҳисобидан Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги фойдасига 260 287 873 сўм исботланган ва етказиб берилган пахта хом ашё қиймати ундирилсин.

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси томонидан тақдим этилган қарши даъво аризаси қаноатлантириш рад этилсин.

Тўланган 30 000 сўм почта харажати Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонаси зиммасида қолдирилсин.

Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонаси ҳисобидан Республика бюджети ва судлар фаолиятини ривожлантириш жамғармасига 3 000 000 сўм давлат божи ундирилсин.

Ўзбекистон Республикаси Олий суднинг депозит ҳисоб рақамига Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонаси ҳисобидан 37 500 сўм ва Мавлонбек пахтазори

фермер хўжалиги ҳисобидан 37 500 сўм видеоконференцалоқа харажати ундирилсин.

Ҳал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақаси берилсин.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози тараф у қабул қилинган кундан бошлаб бир ойлик муддат ичида шу суд орқали Андижон вилоят судига апелляция тартибида шикоят қилиши мумкин.

**Раислик этувчи,
судья
Р.Асқаров**

4-1704-2301/1423-сонли иш
Р.Г.Асқаров

Судья:

ХУСУСИЙ АЖРИМ

**Избоскан тумани
2023 йил 10 апрель**

Избоскан туманлараро иқтисодий суди, судьяси Р.Асқаровнинг раислигида, судья ёрдамчиси Ф.Умаровнинг котиблигида, Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги манфаатида, жавобгар – Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхона ҳисобидан 260 287 873 сўм етказиб берилган пахта хом ашё маҳсулоти ҳақини, 39 043 180 сўм жарима, 61 427 938 сўм пеня ва 30 000 сўм почта харажати ундириш тўғрисидаги даъво аризаси юзасидан қўзғатилган иқтисодий ишни ва Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Андижон вилоят ҳудудий бошқармаси палата аъзоси Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонаси манфаатида Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги билан 29.08.2022 йилда тузилган 178-сонли шартномани бекор қилиш тўғрисидаги қарши даъво аризасини, Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши вакили Ф.Насриддинов (ишончнома асосида), фермер хўжалиги раҳбари Ф.Насриддинов, Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонаси вакили З.Хошимов (ишончнома асосида), Ўзбекистон пахта-тўқимачилик кластерлари уюшмаси вакиллари У.Бердиев ва А.Уринбаевлар (ишончнома асосида), мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида жалб қилинган қишлоқ хўжалиги бўлими вакили М.Мехмонова (ишончнома асосида) иштирокида, Избоскан туманлараро иқтисодий суди биносида очиқ суд мажлисида Тошкент туманлараро иқтисодий судининг кўмагида видеоконференцалоқа жимидан фойдаланган ҳолда кўриб чиқиб, қуйидагиларни

А Н И Қ Л А Д И:

Избоскан туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги манфаатида судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар – Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхона ҳисобидан 260 287 873 сўм етказиб берилган пахта хом ашё маҳсулоти ҳақини, 39 043 180 сўм жарима, 61 427 938 сўм пеня ва 30 000 сўм почта харажати ундиришни сўраган.

Ўз навбатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Андижон вилоят ҳудудий бошқармаси палата аъзоси Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонаси манфаатида суд мажлиси жараёнида қарши даъво аризаси билан мурожаат қилиб, Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги билан 29.08.2022 йилда тузилган 178-сонли шартномани бекор қилишни сўраган.

Суд мажлисида маълум бўлдики, Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги раҳбари Анд-36 навли чигит маҳсулотини Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонасидан олмаганлиги, ўз маблағига олган ҳолда экканлиги ва парваришлаганлиги, суд мажлисида кимдан қандай тартибда олганлигини маълум қилмаганлиги, чигит маҳсулотини ҳужжатлари мавжуд эмаслиги, кластер томонидан эса фермер хўжалиги билан тузилган шартномани белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказмаганлиги, пахта хом ашёларни қабул қилиш бўйича таҳлил натижалари юзасидан тузилган маълумотномалар ўзгартирилганлигини, ҳар икки тарафдаги шартномага ўзлари маъқул келган нархларни қўйиб олишганлиги, фермер хўжалигидаги шартномада Анд-36 нави кўрсатилганлиги, Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонасидаги шартномада эса Анд-35 нави кўрсатилганлиги маълум бўлди.

Мазкур даъво ариза якуни бўйича суд томонидан даъво ариза ва қарши даъво аризаси қаноатлантириш рад этилиб, Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхона ҳисобидан Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги фойдасига 260 287 873 сўм исботланган ва етказиб берилган пахта хом ашё қиймати ундириш кўрсатилди.

Юқоридаги ҳолатлар бўйича ҳужжатлар сохталаштирилганлигини аниқлаш ва унга ҳуқуқий баҳо бериш фақатгина терговга қадар суруштирув йўли билан аниқлаш имкони мавжудлиги сабабли масъул мансабдор шахсларнинг хатти-ҳаракатига ҳуқуқий баҳо бериш учун Андижон вилоят прокуратурасига хусусий ажрим чиқаришни лозим топди.

Зеро, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 200-моддасига мувофиқ, ишни кўриш вақтида давлат органининг ёки бошқа органнинг, юридик шахснинг, мансабдор шахснинг ёки фуқаронинг фаолиятида қонунчилик ҳужжатлари

бузилганлиги аниқланган тақдирда, уларнинг ишда иштирокидан қатъи назар, суд хусусий ажрим чиқаришга ҳақлидир.

Юқоридагиларга ва Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 200-моддасига асосланиб, суд

А Ж Р И М Қ И Л А Д И :

Мавлонбек пахтазори фермер хўжалиги ва Skorton Tekstil масъулияти чекланган жамияти шаклидаги қўшма корхонанинг масъул мансабдор шахсларнинг хатти-ҳаракатларида Ўзбекистон Республикаси Жиноят Кодексининг 208, 209-моддалари ва бошқа моддаларида назарда тутилган жиноят аломатлари факти мавжуд ёки мавжуд эмаслигини текшириш йўли билан аниқлаш ва қонуний баҳо бериш учун хусусий ажрим чиқарилсин.

Хусусий ажрим Андижон вилоят прокуратурасига юборилсин.

Андижон вилоят прокуратураси томонидан бир ойлик муддатда Избоскан туманлараро иқтисодий судига хусусий ажримда кўрсатилган ҳолатлар бўйича кўрилган чоралар тўғрисида ёзма равишда хабардор қилинсин.

Судья

Р.Г.Асқаров

